

Türk Ceza Kanununda 191'inci Madde ve Denetimli Serbestlik

Hakim Esat IŞIK

Ceza ve Tevkifevleri Genel
Müdürlüğü

Denetimli Serbestlik Daire
Başkanı

Giriş

Denetimli Serbestlik; şüpheli, sanık veya hükümlünün toplum içinde denetim ve takibinin yapılarak, iyileştirilmesi ve topluma kazandırılması için ihtiyaç duyduğu her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı bir ceza ve infaz sistemini ifade etmektedir. Konu hakkında Türk Ceza Kanununun 191. maddesi kapsamında Tedavi ve Denetimli Serbestlik kararı verilen kişiler ile yürütülmekte olan çalışmalar da denetimli serbestliğin görev alanına girmektedir. Tedavi ve Denetimli Serbestlik kararları tüm denetimli serbestlik kararlarının %30'luk bir bölümünü oluşturmaktadır.

Bilindiği üzere uyuşturucu ve uyarıcı maddeler; tıbbi tedaviler dışında kullanımı ile insan bedeni üzerinde; ruhsal, davranışsal, zihinsel ve fiziksel değişikliklere sebep olarak ciddi sağlık problemlerine

yola açan maddelerdir. Tanım içeriğinde sadece kişi üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çekilmiş olsa da bu maddelerin birey üzerindeki olumsuz etkisini toplum üzerinde de gösterdiği, kullanımının yaygınlaştığı toplumlarda; ruhsal, davranışsal ve zihinsel yıkımların ortaya çıktığı görülmektedir.

Tüm dünyada ciddiyetle ele alınan uyuşturucu kullanımı ile mücadele, ülkemizde de üzerinde hassasiyetle durulan bir konudur. Özellikle 22 Eylül 2014 tarihinde yapılan Bakanlar Kurulu toplantısında alınan karar gereğince başlatılan süreç sonrası uygulanmaya konulmuş olan "Uyuşturucu ile Mücadele Acil Eylem Planı" bunun en önemli örneğidir. Yazının içeriği; anılan eylem planının bir parçası olarak gerçekleşen mevzuat değişiklikleri çalışmalarından sadece birisi olan 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 191'inci maddesi ile ilgili olacaktır.

Türk Ceza Kanunu'nda 191'inci Madde

18/06/2014 tarihli 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu ile Türk Ceza Kanunu'nun 191'inci maddesinde değişiklik yapılarak eski düzenleme tamamen değiştirilmiştir. İlgili değişikliği getiren Kanun'un madde gerekçesinde; *"...Türk Ceza Kanununun 191 inci maddesi başlığıyla birlikte değiştirilmektedir. Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçu için öngörülen hapis cezası, bu suçla daha etkin mücadele etmek ve toplumu uyuşturucuya karşı korumak amacıyla artırılmaktadır. Maddenin mevcut düzenlemesine göre kovuşturma aşamasında karar verilebilen tedavi ve denetimli serbestlik tedbirinin yerine getirilmesinde birtakım sorunlarla karşılaşmıştır. Bunlardan en önemlisi, aynı kişi hakkında birden fazla tedbir kararı verilebilmesi ve yükümlülüklerin ihlal edilmesine rağmen yargılamaya devam edilmek suretiyle cezaya hüküm olunmamasıdır. Bu nedenle, kovuşturma aşamasında verilebilen denetimli serbestlik kararının, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında tedavi işlemlerine bir an önce başlanabilmesi için, soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından verilmesi sağlanmaktadır..."* ifadelerine yer verilmiştir. Gerekçe metni eski düzenlemeden kaynaklı sıkıntıları net bir şekilde ortaya koymaktadır. Özellikle uyuşturucu kullananlar hakkında yüzlerce

defa verilebilen tedavi ve denetimli serbestlik kararlarının varlığı ve bu kişiler hakkında bir yaptırıma gidilememesi mevzuat düzenlemesinin gerekliliği için tek başına ciddi bir gerekçe olarak değerlendirilmelidir.

Yeni düzenleme ile uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanan kişiler hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi ile tedavi ve denetimli serbestlik kararlarının soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından verilmesi ve şüphelinin 5 yıl süreyle takip edilmesi sağlanmıştır. Uyuşturucu kullanan kişiler bu imkândan bir kez yararlanacak, 5 yıl içinde yeniden uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanmaları durumunda

haklarında doğrudan kamu davası açılacaktır. Düzenleme ile uyuşturucu ya da uyarıcı madde kullanımının suç sayılıp sayılmayacağı konusunda ki tartışmaya da son verilmiştir. Kişi hakkında kamu davasının açılmasının neticesi; 2 ila 5 yıl hapis cezası ile sonuçlanabilecektir. Düzenleme; ilk aşamada kişi hakkındaki kamu davasının açılmasının ertelenmesini sağlamış, ardından kişi için bir tedavi ve denetim süreci getirerek kişinin sağaltımı ve madde kullanımından uzak kalacağı bir deneme sürecini öngörmüştür. Sayılan bu değişiklikler; kişiler hakkında defalarca tedavi ve denetimli serbestlik kararı verilmesini engellenmiş, denetimli ser-

bestlik müdürlüklerindeki gereksiz iş yükü artışının önüne geçilmesini ve uyuşturucu kullanan ve yardıma ihtiyaç duyan kişiler için sürecin hızlanmasını ve tedavinin gecikmeksizin yerine getirilmesini sağlamıştır.

Tedavi ve Denetimli Serbestlik Kararlarında Süreç

Mevcut kanuni düzenleme ile kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak suçundan şüpheli olan kişi hakkında Cumhuriyet savcısı kararı ile belirlenen süre zarfında kişinin denetimli serbestlik tedbiri altında bulunması

ve gerekli görülmesi halinde kişinin tedaviye tabi tutulması kararı verilebilecektir. Kişilerin savcılık makamınca denetimli serbestlik altında oldukları süreç içerisinde; tedavi altına alınmalarının gerekli görülmesi durumu ile sadece denetimli serbestlik altına alınmaları arasındaki farklılık; sav-

cılık makamınca bu kişiler hakkında, kullandıkları maddeye bağımlılıklarının olduğu değerlendirmesine sahip olunması ve bağımlılıklarından kurutulabilmeleri için sağlık kurumunda tedavi olmalarının gerekli görülmesidir.

Şüpheli hakkında tedavi ile birlikte denetimli serbestlik kararı verilmiş ise süreç; denetimli serbestlik müdürlüğünce yükümlünün müdürlüğe başvurusu için yapılan çağrı ile başlamaktadır. Müdürlüğe başvurusu gerçekleşen yükümlü, tedavisinin gerçekleştirilmesi için ilgili sağlık kurumuna sevk edilmekte ve bu süreçte şüpheli hakkındaki sağlık kurumunca yürütülecek iş ve işlemler 2015/11

Sayıllı Sağlık Bakanlığı Denetimli Serbestlik Tedavi Hizmetleri Genelgesi kapsamında yürütölmektedir. Sürecin tamamlanması sonrası durum, denetimli serbestlik müdürlüğüne bildirilmekte ve kişi hakkındaki denetimli serbestlik süreci başlamaktadır.

Yükümlü hakkındaki tedavinin tamamlanması sonrası ya da hakkında tedavi kararı verilmeden denetim altına alınan yükümlüler ile ilgili süreçte; kişi müdürlüğe çağırılmakta, denetimli serbestlik müdürlüğünün değerlendirme-planlama ve eğitim-iyleştirme bürolarınca yükümlü hakkında ayrıntılı bir değerlendirme yapılmakta, kişinin risk ve ihtiyaçları belirlenmekte ve kişi hakkında infaz ve denetim sürecini içeren bir plan yapılmaktadır. Bu plan kapsamında yükümlünün; Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Farkındalık Programı, Öfke Kontrol Programı, Hayat İçin Değışim Programı, Çocuklar ve Gençler İçin Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Farkındalık Programı ve bireysel görüşme, seminer ve grup çalışmalarına katılımları sağlanmaktadır. Sayılan çalışmalara ek olarak; yükümlü hakkındaki değerlendirme ile yükümlünün; eğitim, meslek ve boş zaman etkinliklerine sahip olma vb. alanlarda ihtiyaçlarının olduğunun tespit edilmesi durumunda; yükümlünün bu alanlardaki ihtiyaçlarını giderebileceğı kurs, seminer ve eğitim çalışmalarına da katılması sağlanmaktadır. Bu kap-

samda 2015 yılı içerisinde ceza infaz kurumlarında ve denetimli serbestlik müdürlüklerinde tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri altındaki 199.073 kişi ile 494.984 bireysel görüşme; 71.342 kişi ile 5.138 grup çalışması ve 351.628 kişi ile 13.998 seminer gerçekleştirilmiştir. 31/01/2016 tarihi itibarıyla 5.068 çocuk, 69.255 yetişkin olmak üzere toplam 74.323 kişi hakkındaki tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri kararlarının infazına devam edilmektedir.

Tedavi ve Denetimli Serbestlik Sürecinde Uyarı ve Kapatma

Yükümlünün tedavi ve denetimli serbestlik süresince kendisine yüklenen ve tebliğ edilmiş yükümlölük ve kurallara uygun davranmaması uyarı işlemini gerektirmektedir. Yükümlülere yönelik ikinci bir uyarı işlemi yapılmaz. Yükümlünün yükümlölüklerine ikinci defa uygun davranmaması durumunda dosya kapatılarak gereğı için ilgili savcılık makamına gönderilir. TCK 191'inci maddesi hükümlerince yükümlülerin denetimli serbestlik süreci içerisinde uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alması, kabul etmesi, bulundurması, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullandığının anlaşılması veya tespit edilmesi halinde ya da yükümlünün tedavi altında olduğu süreçte tedavi kurumunca, yükümlünün tedavinin olağan seyrinde, tedaviyi aksatacak nitelikte

uyuşturucu kullandığının ve tedavinin sonlandırıldığının müdürlüğe bildirilmesi durumunda uyarı işlemi yapılmaz. Dosya derhal kapatılarak gereğı için ilgili savcılık makamına gönderilir. Özetle yükümlünün denetimli serbestlik altında uyması gereken kurallara uymaması durumunda uyarı işlemi yapılırken, TCK 191'inci madde hükümlerince sayılan suçun tekrarı, ertelenen kamu davasının açılması ile sonuçlanacaktır.

Değerlendirme

Kısaca kaleme alınmış bu süreçte tek amaç; uyuşturucu kullanımı olan kişinin uyuşturucudan uzak kalmasını sağlamaktır. Denetimli serbestlik müdürlüklerinde uyuşturucu kullanımı olan kişilere; madde kullanımına neden olan olası etkenler, madde etkileri, bağımlılık süreci, korunma gibi konularda bilgilendirme yapılarak, kişilerin maddeden uzaklaşabilmeye yönelik motivasyon geliştirebilmesine, madde kullanma isteğı ve dürtüsü ile başa çıkma yollarını öğrenebilmesine yardımcı olunmaktadır. Ancak uyuşturucu kullanımı olan kişinin, uyuşturucuyu bırakma yolunda vereceğı zorlu mücadelede yanında olabilmek az sayıda kurumun başarabileceğı bir süreç değıldir. Kişiyi maddeden uzak tutacak-tüm çalışmalar, kamu ve kamu yararına faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği çerçevesinde yerine getirilebilir. Denetimli serbestlik uygulamalarında işbirliğinin artırılması ve sürdürölmesi bizi uyuşturucu ile mücadelede daha da güçlü kılacaktır.

